

6.9.2011

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ

Θέμα: Αναφορά 0870/2009 , της Christina Corbani, ιταλικής ιθαγένειας, σχετικά με τις μεταναστευτικές ροές στη Λιβύη στο πλαίσιο διμερών συμφωνιών μεταξύ της Ιταλίας και της Λιβύης

1. Περίληψη της αναφοράς

Η αναφέρουσα υποστηρίζει ότι η λιβυκή αστυνομία χρησιμοποιεί βία για να εμποδίζει τους μετανάστες που κατευθύνονται προς την Ευρώπη και επικρίνει εν προκειμένω τον ρόλο της Ιταλίας, ισχυριζόμενη ότι, από το 2004, η Ιταλία παρέχει οικονομική και τεχνική βοήθεια στη Λιβύη για να ελέγχει τη ροή των λαθρομεταναστών. Ζητεί να διενεργηθεί έρευνα από ανεξάρτητη διεθνή επιτροπή σχετικά με τη μεταχείριση των μεταναστών στη Λιβύη στο πλαίσιο των διμερών συμφωνιών. Επισημαίνει ότι θα πρέπει επίσης να διερευνηθεί η άμεση και έμμεση ευθύνη της Ιταλίας με σκοπό να απαγορευθεί ενδεχομένως η επέκταση αυτών των διμερών συμφωνιών, και ότι η συνεργασία με τη Λιβύη θα πρέπει να τεθεί σε ένα ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο. Η αναφέρουσα ζητεί επίσης να αποσταλεί στη Λιβύη διεθνής ανθρωπιστική αποστολή, προκειμένου να διερευνηθούν άμεσα οι συνθήκες στις φυλακές και στα κέντρα κράτησης μεταναστών.

2. Παραδεκτό

Χαρακτηρίστηκε παραδεκτή στις 16 Οκτωβρίου 2009. Η Επιτροπή κλήθηκε να παράσχει πληροφορίες (άρθρο 202, παράγραφος 6, του Κανονισμού).

3. Απάντηση της Επιτροπής, που ελήφθη στις 6 Σεπτεμβρίου 2011

Οι ακόλουθες παρατηρήσεις της Επιτροπής αναφέρονται μόνο στην κατάσταση που επικρατούσε στη Λιβύη, και στις σχέσεις και τη συνεργασία της χώρας αυτής με τη διεθνή κοινότητα, κατά το έτος 2009, περίοδο υποβολής της αναφοράς, η οποία συνεχίστηκε, αν και με αρκετές εξελίξεις, έως το πρώτο δεκαπενθήμερο του Φεβρουαρίου του 2011.

Ως εκ τούτου, δεν λαμβάνεται υπόψη η ριζικά διαφορετική κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στη χώρα από το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Φεβρουαρίου του 2011 και μετά, η οποία άλλωστε εξελίσσεται διαρκώς.

Παρατηρήσεις της Επιτροπής

Η Λιβύη, η οποία αποτελεί ήδη πολύ σημαντική χώρα προορισμού για χιλιάδες μετανάστες από χώρες της βόρειας και της υποσαχάριας Αφρικής, έγινε κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας μια ολοένα και πιο σημαντική χώρα διέλευσης μεταναστών οι οποίοι επιχειρούν να διασχίσουν τη Μεσόγειο και να εισέλθουν παρανόμως στις επικράτειες της Ιταλίας και της Μάλτας.

Οι αρχές της Λιβύης αντέδρασαν αρχικά σε αυτό το φαινόμενο παθητικά, ακόμα και ενισχύοντάς το, επιτρέποντας την επικίνδυνη διόγκωσή του. Το φαινόμενο κορυφώθηκε το 2008, οπότε και μέσα σε ένα μόνο έτος συνελήφθησαν από τις αρχές της Ιταλίας και της Μάλτας περίπου 40.000 παράνομοι μετανάστες, είτε στα χωρικά τους ύδατα είτε στις ακτές των χωρών τους, ενώ πολλοί άλλοι κατάφεραν να διαφύγουν ή πνίγηκαν στη θάλασσα.

Το 2009, το φαινόμενο ξαφνικά μειώθηκε σχεδόν σε μηδενικό επίπεδο, μετά την έναρξη ισχύος τον Μάιο του ίδιου έτους διμερούς συμφωνίας μεταξύ Λιβύης και Ιταλίας. Βάσει της συμφωνίας αυτής οι λιβυκές αρχές, με ιταλική υποστήριξη, άρχισαν να περιπολούν αποτελεσματικά και συστηματικά τις ακτές και τα χωρικά τους ύδατα, με στόχο την πρόληψη προσπαθειών μεταναστών να εξέλθουν παράνομα από τη χώρα και να κατευθυνθούν προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, στη Λιβύη συνελήφθησαν πολλοί διακινητές και διαμεσολαβητές.

Παρά το γεγονός ότι κατόρθωσε να σταματήσει τις μη νόμιμες αναχωρήσεις και αφίξεις, η διμερής συνεργασία Ιταλίας-Λιβύης δεν λάμβανε υπόψη ούτε αντιμετώπιζε επαρκώς ένα άλλο, αλληλένδετο, ζήτημα μείζονος σημασίας το οποίο αποτελεί και το κύριο μέλημα της αναφέρουσας, ήτοι το ζήτημα της μεταχείρισης των παράνομων μεταναστών στη Λιβύη.

Βάσει εκθέσεων οι οποίες έχουν εκπονηθεί από διάφορους εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς και ιδιώτες που δραστηριοποιούνται στη Λιβύη ή έχουν συλλέξει πληροφορίες για την κατάσταση στη χώρα, καθώς και μέσω επισκέψεων και επαφών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (για παράδειγμα, στις 4 Οκτωβρίου 2010 οι Επίτροποι *Malmström* και *Füle*, κατά την πρώτη επίσκεψή τους στη Λιβύη, είχαν επίσης την ευκαιρία να επισκεφθούν το κέντρο κράτησης παρανόμων μεταναστών στην πόλη *Al-Koufra*), συνάγεται ότι οι μετανάστες που συλλαμβάνονταν από τις αρχές της Λιβύης για παράνομη διέλευση των συνόρων ή λόγω μη νόμιμης διαμονής στη χώρα, αντιμετώπιζονταν από τη λιβυκή αστυνομία με τρόπο που δεν συνάδει με τα διεθνή πρότυπα.

Σε γενικές γραμμές, αυτό θεωρήθηκε ότι οφειλόταν μάλλον σε διαρθρωτικές αδυναμίες, όπως το γεγονός ότι η Λιβύη δεν είχε ακόμη αναπτύξει ειδική νομοθεσία με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα για τη μεταχείριση των αλλοδαπών ή την κράτηση προσώπων, το προσωπικό που ερχόταν σε επαφή με μετανάστες και κρατούμενους δεν ήταν εκπαιδευμένο ούτε του παρέχονταν κίνητρα ώστε να συμπεριφέρεται σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, οι εγκαταστάσεις υποδοχής στις οποίες κρατούνταν οι μετανάστες βρίσκονταν σε πολύ άσχημη κατάσταση και λάμβαναν πολύ περιορισμένη χρηματοδότηση, οι εν γένει συνθήκες διαβίωσης στις επαρχίες στις οποίες πραγματοποιούνταν οι περισσότερες από τις συλλήψεις και κρατήσεις (επειδή βρίσκονταν στην έρημο και σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές) χαρακτηρίζονταν από φτώχεια και αντιξοότητες.

Τα τελευταία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπαθεί να πείσει τη Λιβύη να συνεργαστεί στον τομέα της πρόληψης της παράνομης μετανάστευσης και, ταυτόχρονα, να δεχθεί να σημειώσει πρόοδο ως προς τη μεταχείριση των παράνομων μεταναστών που συλλαμβάνονται από τις αρχές επιβολής του νόμου.

Το 2009 και το 2010 η Επιτροπή κατέβαλε σοβαρές προσπάθειες για την προώθηση του δεύτερου στόχου σε διάφορα επίπεδα:

Καταρχάς, η Επιτροπή έχει χρηματοδοτήσει έργα, τα οποία υλοποιούνται στη Λιβύη από το ιταλικό Υπουργείο Εσωτερικών και διεθνείς οργανισμούς όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, το Ιταλικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, η διεθνής οργάνωση «Peace, Care and Relief» και το Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής. Τα έργα αυτά –στα οποία δεν μετείχαν άμεσα οι λιβυκές αρχές, αλλά τα οποία μάλλον αποφάσισαν να ανεχθούν– συνέβαλαν στην προώθηση της ευαισθητοποίησης των λιβυκών αρχών για την ανάγκη και τους τρόπους αντιμετώπισης των μεταναστών σύμφωνα με βελτιωμένα πρότυπα και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους, την παροχή νομικής και υλικής υποστήριξης, τουλάχιστον όσον αφορά τους μετανάστες που χρήζουν διεθνούς προστασίας ή που ανήκουν σε ευάλωτες κατηγορίες ή είναι διατεθειμένοι να συνεργαστούν ώστε να επιστρέψουν στην πατρίδα τους οικειοθελώς, καθώς και για τη βελτίωση των συνθηκών υποδοχής τουλάχιστον σε ορισμένα κέντρα κράτησης.

Δεύτερον, στις 4 Οκτωβρίου 2010 οι Επίτροποι Malmström και Füle συνυπέγραψαν πρόγραμμα συνεργασίας με τους υπουργούς Εξωτερικών και Εσωτερικών της Λιβύης, τον κ. Moussa Koussa και τον κ. Yunis Al-Obeidi. Το εν λόγω πρόγραμμα συνεργασίας περιλαμβάνει σειρά πρωτοβουλιών και θεμάτων σε σχέση με τα οποία οι δύο πλευρές δήλωσαν πρόθυμες να διεξαγάγουν διάλογο και ενδεχομένως να αναπτύξουν συνεργασία. Στο έγγραφο προβλεπόταν επίσης η δυνατότητα οι δύο πλευρές να συνεργάζονται απευθείας και με επίσημο τρόπο για «την εξασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς μεταχείρισης, υποδοχής και βοήθειας –σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα– σε παράνομους μετανάστες οι οποίοι συλλαμβάνονται ή για τους οποίους εφαρμόζεται διαδικασία επανεισοδοχής ή πρόκειται να επαναπατριστούν από τις λιβυκές αρχές ή παραμένουν καθηλωμένοι στη Λιβύη, με έμφαση στους μετανάστες που ανήκουν σε ευάλωτες κατηγορίες (όπως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα θύματα εμπορίας, οι έγκυες και οι οικογένειες με μικρά παιδιά)», για την «εξασφάλιση υποβοηθούμενου εκούσιου επαναπατρισμού παράνομων μεταναστών οι οποίοι συνελήφθησαν ή για τους οποίους εφαρμόζεται διαδικασία επανεισοδοχής ή πρόκειται να επαναπατριστούν από τις λιβυκές αρχές ή παραμένουν καθηλωμένοι στη Λιβύη ή στις χώρες προέλευσης, καθώς και για την παροχή στήριξης με σκοπό την κοινωνική και επαγγελματική τους επανένταξη», αλλά και για τη διενέργεια «επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης με στόχο την προστασία της ζωής μεταναστών στην έρημο ή στην ανοικτή θάλασσα». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες προκειμένου να πείσουν τις λιβυκές αρχές να ξεκινήσουν την εφαρμογή των συγκεκριμένων διατάξεων του προγράμματος συνεργασίας.

Τρίτον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει διαπραγματευθεί με τις λιβυκές αρχές μια συμφωνία πλαίσιο η οποία, εάν και όταν εγκριθεί, αναμένεται να περιλαμβάνει επίσης σαφείς διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες η λιβυκή πλευρά θα δεσμευθεί να σέβεται την αρχή της μη επαναπροώθησης, να θεσπίσει και να εφαρμόσει νομοθεσία σχετικά με το άσυλο η οποία να συνάδει με τα διεθνή πρότυπα και να σέβεται τα ανθρώπινα

δικαιώματα των μεταναστών.

Συμπέρασμα

Βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι κατά τα έτη 2009 και 2010 η Λιβύη δεν αντιμετώπιζε τους μετανάστες σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και η κατάσταση αυτή της προξενούσε ιδιαίτερη ανησυχία.

Η Επιτροπή δρομολόγησε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος και πρότεινε ανοικτά στις λιβυκές αρχές να αναπτύξουν πρακτική συνεργασία και να τους παράσχει τεχνική υποστήριξη όσον αφορά το συνολικό σύστημα διαχείρισης της μετανάστευσης στη χώρα, καθώς και να προσφέρει ανθρωπιστική βοήθεια υπέρ των μεταναστών και των προσφύγων.

Η Επιτροπή θεωρούσε ότι, κατά τον τρόπο αυτόν και σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, θα μπορούσε να επιτευχθεί κάποια πρόοδος, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι οι λιβυκές αρχές θα αποδέχονταν να εμβαθύνουν τον διάλογο και τη συνεργασία τους με την ΕΕ.

Εντούτοις, όλες οι σχέσεις και μορφές συνεργασίας με τις λιβυκές αρχές ανεστάλησαν τον Φεβρουάριο του 2011.

Αφότου τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία Ιταλίας-Λιβύης τον Μάιο του 2009, σύμφωνα με πληροφορίες, οι λιβυκές αρχές σταμάτησαν να ανέχονται παράνομες αναχωρήσεις μεταναστών από τις ακτές της χώρας και άρχισαν να συλλαμβάνουν και να θέτουν υπό κράτηση όσα άτομα επιχειρούσαν να αναχωρήσουν παρανόμως.

Από την άλλη πλευρά, βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με το περιεχόμενο της διμερούς συμφωνίας Ιταλίας-Λιβύης, δεν υπάρχουν στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι η εν λόγω συμφωνία οδήγησε σε επιδείνωση των συνθηκών μεταχείρισης των παράνομων μεταναστών τους οποίους συνελάμβαναν οι λιβυκές αρχές στην επικράτειά τους.